

הערות נחוצות המתעוררות בעקבות הקורונה

א. תפילה במנין - מי שנאלץ להכנס לבידוד כיצד ינהג לגבי תפילה הרי אין לו מנין. אך כבר כתב השו"ע (סימן צ סעיף ט) שאם הוא אנוס שאינו יכול לבוא לב"ה, יכוין להתפלל בשעה שהציבור מתפללים. וכתב המ"ב (ס"ק ל) דאם מתפלל מוסף בשעה שהציבור מתפלל שחרית לא מיקרי בשעה שהציבור מתפלל, ואם מתפלל עמהם בבהכנ"ס מיקרי תפלת הציבור. וכתב בהליכות שלמה (פרק ה סעיף יח) שמועיל להצטרף דוקא אם מצטרף לציבור מסויים, ולהתפלל עימם. ובאשי ישראל (פרק ח הערה לב) מביא בשם הגר"י נויבירט שמועיל דוקא במנין שהוא רגיל להתפלל בו, ומציין לדברי המ"ב (סימן תקנא שער הציון נו) שכתב לגבי ת"ב שחל להיות במוצאי שבת שמיד שהתפללו הקהל ערבית במוצאי שבת, אף על פי שהיחיד לא התפלל עדיין והוא בתוך סעודתו, אסור בבשר ויין. וכתב השער הציון (ס"ק נו) ואם יש בעיר שתי בתי כנסיות, היחיד נגרר אחר אותו מקום שהוא הולך שם להתפלל. ובקהלות יעקב (ע"ז סימן א) כתב דהיינו בשעה שהציבור בעירו מתפללים, דאל"כ הרי בכל שעות היום ישנו איזה ציבור באיזה מקום בעולם שמתפללים.

ב. עניית קדיש – אם מביתו שומע קדיש או קדושה, כתב השו"ע (סימן נה סעיף כ) היו עשרה במקום אחד ואומרים קדיש וקדושה, אפילו מי שאינו עמהם יכול לענות. וי"א שצריך שלא יהא מפסיק טינוף. וכתב המ"ב (ס"ק סד) מדכתב השו"ע דין זה בלשון וי"א משמע דדין זה לא פסיקא ליה, ומביא שכתב הח"א דאיש"ר וקדושה יענה דהוי רק פסוקים, אבל ברכו לא יענה.

ג. קידוש - מי ששוהה בבידוד יוכל לשמוע קידוש מבעל הבית, וכמו שכתב השו"ע (סימן רעג סעיף ו) ואם קידש בביתו ושמע שכנו ושלחנו ערוך לפניו, יוצא בו דשפיר הוי מקום סעודה. וכגון שנתכוין השומע לצאת, ומשמיע להוציא. וכתב המ"ב (ס"ק כח) וה"ה דאפילו לכתחלה יכול לקדש בביתו כדי שישמע שכנו הדר בבית אחר. דין זה אמור בין למי שנמצא בבידוד ושומע קידוש מבעל הבית, ובין אם בעל הבית שוהה בבידוד שיכול להוציא את בני ביתו. דין זה אמור נמי לגבי שמיעת הבדלה.

ד. זימון - חלק מבני הבית בבידוד וחלק לא, האם מצטרפים בזימון. בבה"ל (סימן קצה ד"ה שתי) כתב לגבי מה שכתב השו"ע (סעיף א) ששתי חבורות שאוכלות בבית אחד או בשני בתים, אם מקצתן רואים אלו את אלו מצטרפות לזימון, ששיטת הרשב"ש דדוקא בשתי חבורות שבכל חבורה יש כדי לזמן, ולא בעינן כ"א לצרף שיוציא האחת את השניה, להכי מהני רואין אלו את אלו, משא"כ בשלא היה בכל חבורה כדי לזמן אלא ע"י צירוף, לזה לא מהני שום תקנה, ומוכח שם שהוא נקט כדבריו.

ה. טבילה במקוה - עוד יש לדון בימים אלו (בתקוה כי ישתנה ההוראה) סגרו את המקוואות כיצד ינהג מי שנוהג בכל בוקר או בכל ערב שבת לטבול, ועתה הינו אנוס ואינו יכול לטבול, האם צריך לעשות היתר נדרים על כך. בדגול מרבבה (יו"ד סימן ריד על דברי הש"ך ס"ק ב) כתב לגבי מי שרגיל להתענות לפני ר"ה ועתה הוא חולה אינו צריך התרה (וזהו שלא כדברי הש"ך שם ס"ק ב). ובספר כל נדרי (פרק עג הערה יב) הביא הרבה מן הפוסקים שסמכו על דברי הדגול מרבבה. בשו"ת מהר"ש ענגל (חלק ז סימן נ) כתב לענין מי שלא עוברים לו ג' ימים ללא טבילה, ועתה מחמת אנוס אינו יכול לטבול, ומתיר שם כפי סברת הדגול מרבבה, וכותב שגם לפי הש"ך מותר. עוד יש לציין מה שכתב הדרך אמונה (הלכות מתנות עניים פרק ז ציון ההלכה ס"ק נז) בשם השלמת חיים להגר"ח זוננפלד ז"ל (סימן רל"א) שכתב דבמנהגי מצוה מסתבר דאפשר לסמוך על התנאי של ערב ר"ה, ומוסיף שם דלכאורה ה"ה במחשבה למצוה, כ"ז שלא החליט בפירוש שיהא עליו נדר, דל"ש בזה עקריה לתנאיה וקיימיה לנדריה.

ו. ט' קבין לטבילת עזרא- באופן שאין אפשרות לטבול במקוה, האם מועיל להטיל על גופו ט' קבין ממקלחת. כתב בשבט הלוי (חלק א סימן כד) שאם המים זורמים בשפע לא טיף אחרי טיף מהני לטבילת עזרא, וכן הביא במנחת יצחק (חלק ג סי' טו אות יא, חלק ד סי' כא). מאידך בתשובות והנהגות (כרך א סימן כג) כתב שבמקלחת אין להקל, ורק במקומות כמו בירושלים שיש מיכל גדול למעלה מלא במים, ונחשב בפתחת הברז ככח גברא ולא כח שני, יש להקל בזה. וכן נקט במשנה הלכות (חלק ג סימן א) שאין היתר במקלחת ליטול ט' קבין. וכן הביא בספר מעשה איש (חלק ה עמ' לב) עדות הגר"ח קנייבסקי שהחזו"א אמר שלא מועיל כיון שצריך קב בפעם אחת. ובספר נקיות וכבוד בתפלה (עמ' רד) הביא שביאר לו הגר"ח כיון שטבילת עזרא צריך להיות ע"י שלוש כלים ולא ארבע, ובמקלחת יש הרבה חורים במקום שיוצאים המים, וזה נחשב יותר משלוש כלים.

ז. תפילה בחצר- מובא בשו"ע (סימן צ סעיף ה) לא יתפלל במקום פרוץ כמו בשדה, וכתב המ"ב (ס"ק יב) שמקום המוקף מחיצות אע"פ שאינו מקורה שפיר דמי, וא"כ עדיף להתפלל במקום מוקף מחיצות, אך אם אין לו כזה, שמענו מאחד מגדולי ההוראה שליט"א כי עדיף להתפלל בחצר במנין, מאשר להתפלל בבית בלא מנין.

ח. תחנון- המתפללים מחוץ לבית כנסת כתב הרמ"א (סימן קלא סעיף ב) שאין נפילת אפים אלא במקום שיש ארון וס"ת בתוכו, אבל בלא זה אומרים תחינה בלא כיסוי פנים, וכתב המ"ב (ס"ק יא) שגם אם יש ס"ת אף ללא ארון נופלים. ובירושלים נהגו ליפול אף ללא ס"ת, ולגבי ירושלים שמחוץ לחומות, עיין באות הבאה מחלוקת בין הגר"ש אלישיב להגרש"ז אורבאך האם כל ירושלים נחשבת לקדושה, או רק בין החומות, ונ"מ גם לענין זה. ובמקום שמונחים ספרים באופן קבוע, כתב בחוט שני (יו"ט עמ' שלא) שמנהג ליפול, וכן הובא בארחות רבינו (חלק א עמ' סז) שכן נהג בעל הקהלות יעקב.

ט. אמירת מגן אבות- בליל שבת שמחלקים את המנינים לקבוצות קטנות, האם יאמרו כולם מגן אבות. כתב השו"ע (סימן רסח סעיף י) אין אומרים ברכה מעין שבע בבית חתנים ואבלים, דליכא טעמא דמאחרין לבא שיהיו ניזוקין. וכתב המ"ב (ס"ק כד) פירוש כשמתפללין בביתם במנין, וכ"ש אותן שמתפללין לפרקים במנין בבית. ועתה יש לדון האם מנין זה נקרא מנין זמני, או שהוא המנין הקבוע רק שחילקו אותו מחמת הצורך. בירושלים המנהג לומר אף במנין פרטי, וכמו שכתב הגר"מ טוקצ'ניסקי בספר ארץ ישראל, וכבר הורה הגר"ש אלישיב (שבות יצחק פורים פרק ז) שהוראה זו נוהגת בכל ירושלים. ומאידך דעת הגרש"ז אורבאך (שמירת שבת כהלכתה פרק סה הע' נח) דאפשר שרק בירושלים שבין החומות יש קדושת ירושלים, ואפשר לומר גם במנין שאינו קבוע. אמנם שמענו אחד מבעלי ההוראה שליט"א שאם בירושלים חלקו מנין מחמת ההוראות של השלטון ודאי ניתן לומר בברכה.

י. שטיפת ידיים עם סבון בשבת- בגליון עומק הפשט מס' 245 נכתב על כך באריכות, מסקנת הדברים כי לדעת הגר"מ פינשטיין אסור להשתמש בשבת אף בסבון נוזלי, לדעת הגר"נ קרליץ יש לערבו במים קודם שבת, ולדעת הגר"ש אלישיב סבון כלים נוזלי מותר בשמוש. אמנם בסבון שמצוי שנותנים בכיורים לשטיפת ידיים יש חוששים מטעם שנחשב מוצק. ומה שמובא בשו"ע (סימן שכז סעיף א) שאסור לסוך בשמן ורד משום דמוכחא מלתא דלרפואה קא עביד, הורה הגר"צ ובר שליט"א שמה שמחטאים את הידים היום בגיל לא נחשב לרפואה, כיון שזה גם מעשה בריאים.